

STATENS BARNEHUS
Et tverrfaglig kompetansehus

Tromsø

Årsmelding 2011

Statens Barnehus Tromsø

Statens Barnehus Tromsø
Nerstranda 9
9008 Tromsø

Tlf.: +47 77 75 99 50
Faks: +47 77 75 99 67
E-post: post@tromso.barnehuset.com
Foretaksnr.: NO 974 769 425
www.statensbarnehus.no

Innledning

Statens Barnehus Tromsø er i disse dager i ferd med å markere 3 års dagen som Barnehus. Vi var en ambisiøs og utålmodig gjeng som satte i gang i 2009. Selv om vi i starten følte at ting ikke gikk så fort som vi gjerne ville, viser både tall og erfaringer at vi likevel har fått til en masse sammen med politiet, barneverntjenesten og en rekke andre samarbeidspartnere. Antallet dommeravhør har for eksempel steget meget raskt, faktisk med over 50 % fra år til år, og godt over 500 dommeravhør er så langt gjennomført. Barnehuset opererer nå opp mot full kapasitet med dagens bemanning. Gledelig var det også at barnehusets ansatte gikk over i fast stilling.

Evalueringen av ordning med Barnehusene er også godt i gang og ventes ferdig frem mot sommeren. Vi som jobber på Barnehuset i Tromsø ser frem til at evalueringen skal gi oss tilbakemelding på hvordan vi lykkes og hva vi eventuelt kan gjøre bedre. En ting er vi imidlertid overbevist om. Barnehusene er viktige og utgjør en stor forskjell fra tidligere praksis!

En av disse forskjellene er den systematiske kartlegging av barn i forhold til å avdekke eventuelle traumesymptomer. Etter innføringen av Barnehus skal det nemlig mye til for at behandlingstrengende barn faller mellom to stoler. Erfaringsmessig vil tidlig intervensjon på Barnehuset også forebygge utvikling av plager og lidelser i etterkant av vold og overgrep. Barnehuset tar seg av akutte problemer og har et høyt fokus på rask overføring av behandlingstrengende til lokalt hjelpeapparat.

Barnehuset har i 2011 arbeidet aktivt med Politidirektoratet og Sametinget for ytterligere å øke kompetansen på ivaretagelsen av de samiske barn som henvises hit. Justisdepartementet har i år besluttet at Statens Barnehus Tromsø skal ha et nasjonalt ansvar for oppfølging av samisktalende barn som har vært utsatt for, eller vitne til vold eller seksuelle overgrep.

Barnehus i Norge

Etablering av Barnehus i Norge ble satt på den politiske dagsorden i 2004 i forbindelse med Redd Barnas rapport "Barnas hus – et helhetlig og barnevennlig tilbud til barn som har vært utsatt for seksuelt misbruk". I tillegg til bidrag fra organisasjoner, fagmiljø og politikere, har erfaringer fra Barnehus i USA og Island vært sentralt i arbeidet med å etablere Barnehus i Norge. Barnehusene i Norge er underlagt Justis- og politidepartementet og er administrativt knyttet til politiet. Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet er også ansvarlig for drift av Barnehusene. I dag finnes det totalt 7 Barnehus i Norge, mens et nytt er under etablering i Ålesund.

Statens Barnehus Tromsø

Barnehuset Tromsø er et tverretattlig kompetansehus i helseregion Nord for barn, ungdom og psykisk utviklingshemmede voksne som har vært utsatt for vold, overgrep eller vært vitne til vold i familien. Helseregion Nord innbefatter politidistriktene Salten, Midtre Hålogaland, Troms, Vest og Øst Finnmark, så vel som Svalbard.

Barnehusets fremste oppgaver er å minske totalbelastningen for barn og voksne psykisk utviklingshemmede som skal følges opp i forbindelse med mistanke om ulike typer overgrep. Dette skal skje ved at sentrale aktører i den enkelte sak jobber tettere sammen i et helhetlig perspektiv, der barnets beste er et hovedfokus.

Barnet og pårørende/omsorgsperson får etter dommeravhør og medisinsk undersøkelse, tilbud om krise- og oppfølgingssamtaler. Barnehuset gir tilbud om korttidsterapi. Ved behov for langvarig oppfølging/terapi, bistår Barnehuset med overføring til lokalt hjelpeapparat.

Målsetting:

- Redusere belastning for barn og pårørende ved tilrettelegging for en helhetlig ivaretagelse
- Sikre rask hjelp og behandling
- Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser
- Rask igangsettelse og gjennomføring av dommeravhør, videre hjelp og oppfølging
- Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet

Vi tilbyr:

- Spisskompetanse på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold i nære relasjoner
- Tverrfaglig samarbeid; flere faggrupper arbeider under samme tak
- Tilrettelegge for dommeravhør og medisinsk undersøkelse i barnevennlige omgivelser
- Oppfølging etter dommeravhør. Barnet skal skånes fra å gjenta sin forklaring før igangsetting av tiltak
- Tilbud om krisesamtaler og terapi/eller tilrettelegging for overføring til lokalt hjelpeapparat
- Kompetanse på risikovurdering av unge overgripere
- Samhandling mellom ulike involverte etater så tidlig som mulig etter avdekking av mistanke om overgrep.
- Innføring av faste samhandlingsrutiner for å sikre mest mulig lik behandling uavhengig av hvor barnet bor eller hvem som arbeider med saken
- Utvikle spisskompetanse på fagfeltet og bidra til utvikling av ny metodikk, kunnskap og forskning
- Rådgivning og konsultasjon
- Undervisning/forelesning

Bruken av Statens Barnehus Tromsø 2011

Bruken av Statens Barnehus Tromsø er i god fremgang, noe vi er veldig godt fornøyd med. Antallet dommeravhør gir en indikasjon på hvordan aktivitetsnivået har steget siden åpningen i 2009. Økningen indikerer at Barnehuset nå tar en større andel av dommeravhørene som ellers ville blitt berammet lokalt. Et godt eksempel på det er antallet dommeravhør fra Øst-Finnmark politidistrikt, der man i 2011 hadde 27 dommeravhør mot bare to i 2010.

I 2009 ble 33,8 % av alle dommeravhør fra Salten og nordover avholdt ved Barnehuset. I 2011 ble 66,7 % av alle dommeravhør avholdt ved Barnehuset.

Samtidig er det dessverre tingretter som 3 år etter opprettelsen av barnehusene fremdeles ikke benytter seg av tilbudet. Dette gjelder Salten tingrett og Alta tingrett. Antallet dommeravhør fra Vesterålen tingrett er også svært lavt, men her er vi forsiktig optimistisk med tanke på 2012.

Innenfor Barnehusets dekningsområde er det ca 126 barn som i 2011 ble avhørt lokalt, og som dermed ikke fikk nytte godt av tilbudet Barnehuset eventuelt kunne gi. Det er også grunn til å merke seg de forholdsvis store forskjellene i hvor mye som avdekkes i de ulike politidistriktene.

Tingrett	Avhør ved Barnehuset	Avhør ved Tingrett	Totalt
Nord-Troms tingrett	120	0	120
Senja tingrett	47	0	47
Indre Finnmark tingrett	10	4	14
Øst-Finnmark tingrett	27	28	55
Alta tingrett	2	12	14
Hammerfest tingrett	16	0	16
Trondenes tingrett	1	9	10
Vesterålen tingrett	2	17	19
Ofoten tingrett	3	11	14
Lofoten tingrett	2	6	8
Salten tingrett	0	39	39
Andre tingretter	6	0	6
Politiavhør *	16	0	16
Totalt	252	126	378

* I tillegg til dommeravhør har Barnehuset bistått andre tingretter med dommeravhør og flere politidistrikt med politiavhør. Avhørene er metodemessig lik dommeravhør og tas typisk av barn mellom 14-16 år, i saker der politiet vurderer at barnet vil fylle 16 før saken kommer til retten.

Behandling ved barnehuset

Når vi registrerer og rapporterer om psykologisk behandling ved barnehuset avgrenser og definerer vi betegnelsen ved følgende kriterier:

- Behandlingen har et visst omfang, minimum to timer (utover selve dommeravhør)
- Behandlingen er strukturert og er rettet mot aktuelle problemer for barnet og dets familie
- Behandlingen har som mål å endre tanker, følelser, atferd eller samhandling for å lette symptomer eller fremme annen bedring av barnets eller familiens situasjon
- Behandlingen benytter seg av anerkjente, teoribaserte metoder
- Behandlingen er bygget på gjensidig samarbeid (terapeutisk allianse)

Med grunnlag i denne definisjonen har 63 nye saker i 2011 blitt fulgt opp med behandling til barnet eller deres familie. Betydelig flere barn og familier har fått annen oppfølging og støtte utenfor de rammene vi har definert som behandling. Eksempler på dette kan være telefonsamtaler med barn, pårørende og hjelpeapparat. Slik oppfølgingen er svært vanlig i de aller fleste sakene på barnehuset.

Utøya oppfølging etter 22. juli

Barnehuset Tromsø har hatt seks ungdommer til dommeravhør eller politiavhør i 2011 som følge av at de var på Utøya under terrorhandlingene 22. juli. Av disse har 1 blitt fulgt opp med ytterligere behandling ved barnehuset, ellers har de blitt fulgt opp lokalt. I tillegg har barnehuset på oppdrag fra det kommunale kriseteamet i Tromsø fulgt opp fire andre ungdommer, i alderen 19 – 22 år, som var på Utøya. Alle disse har mottatt mellom 10 og 20 timer behandlingssamtaler hver i løpet av 2011 og alle følges videre opp i 2012. Som et ledd i behandlingen arrangerte barnehuset et besøk på politiets skytebane i Lakselvdal for fire av ungdommene. I et godt samarbeid med politiet ble besøket en vellykket eksponeringstrening, og alle ungdommene rapporterte å få redusert sin skvettenhet ved høye lyder betraktelig. I tillegg til dette har barnehuset satt av en god del stillingsressurser til å bidra i ulike arrangementer for de som er berørt av Utøya. Vi var blant annet til stede ved første samling for ungdommene og deres familier etter at de kom tilbake til Tromsø fra Utøya, og vi har bidratt ved helsedirektoratets fylkesvisesamlinger for de utsatte og deres familier.

Medisinske undersøkelser

Det ble i 2011 avholdt 252 dommeravhør ved Barnehuset Tromsø. I 39 av disse sakene har det blitt utført medisinsk undersøkelse. I 2010 ble det gjennomført 29 medisinske undersøkelser av 156 saker. Like mange dreide seg om mistanke om vold som seksuelle overgrep.

I forholdet til antallet barn som kommer til dommeravhør/politiavhør er ikke 39 undersøkelser et spesielt høyt tall. Det antas at en viktig grunn til det relativt lave antallet medisinske undersøkelser er at så mange saker har rukket å bli "gammel", og at sannsynligheten for å finne noe er så lav at undersøkelsen bortfaller.

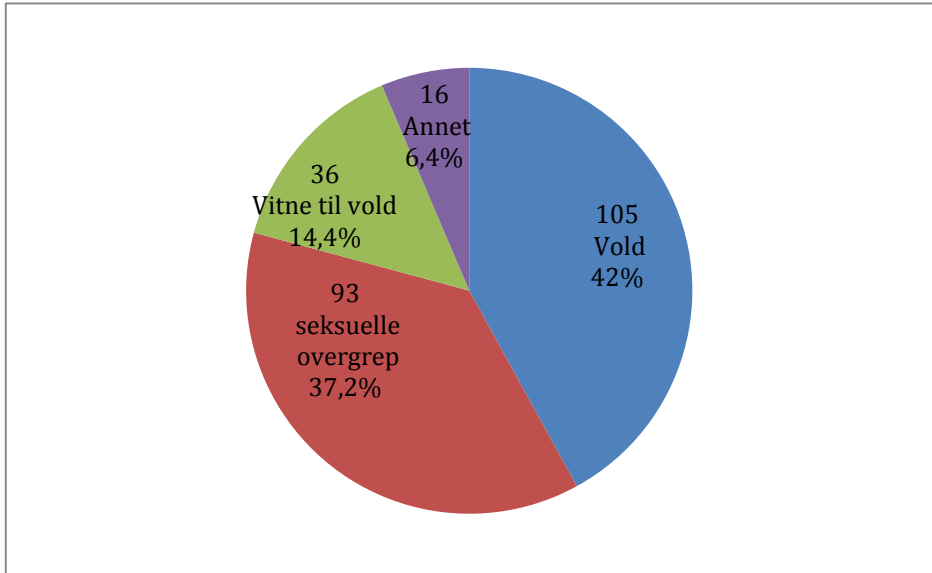
Når det gjelder medisinske undersøkelser av barn mistenkt utsatt for seksuelle overgrep så økte andelen av akutte undersøkelser med sporsikring samt undersøkelse av jenter i puberteten. Forekomsten av funn er lav, og dette er i tråd med tidligere erfaringer fra denne type undersøkelser.

Barnehusets erfaringer har avdekket behov for økt kunnskap innenfor klinisk rettsmedisin blant barneleger. Det er svært viktig at alle medisinske rapporter sendes til den rettsmedisinske kommisjon for kvalitetskontroll. Dersom mulighetene ligger til rette for det bør det være et tett samarbeid mellom barnelege og rettsmedisiner.

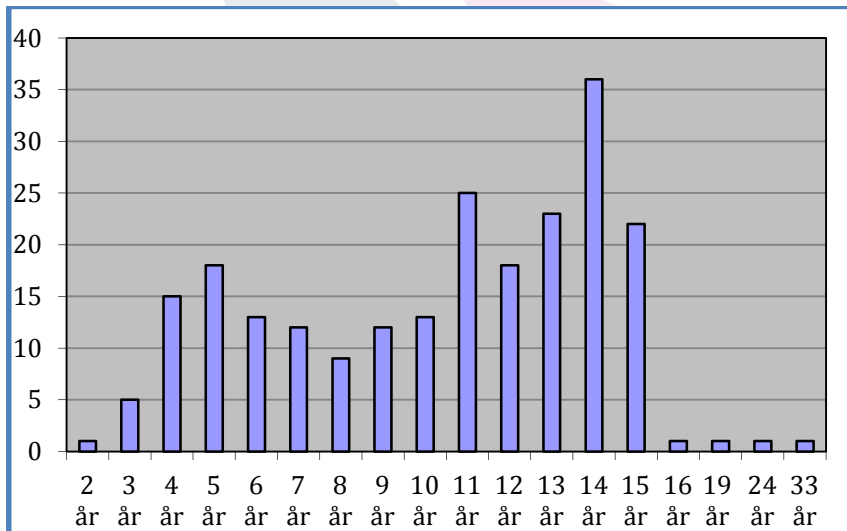
Statistikk

Fordeling på seksuelle overgrep, vold og vitne til vold 2011

Kommentar: Totalt vises det til 250 registrerte saker. Årsaken til at dette tallet er høyere enn 227 registrerte dommeravhør, er at enkelte barn både kan ha blitt utsatt for vold, seksuelle overgrep eller har vært både offer og vitne til vold.

Aldersfordeling

Figuren viser aldersspredning på de som har vært til dommeravhør. Når det gjelder barn under 16 år er gjennomsnittsalder ved avhør 10,13 år. Det har også vært foretatt dommeravhør av psykisk utviklingshemmede over 16 år. Totalt har 144 jenter og 82 gutter vært til dommeravhør.

Tidsbruk fra anmeldelse til dommeravhør 2011:

At det tar lang tid fra en forbrytelse inntreffer og til barnet avhøres kan redusere sannsynligheten for at barnet husker og kan gjenfortelle erfaringer fra overgrep. Barn er sårbare for trusler og manipulasjon og kan utsettes for nye overgrep mens de venter på å bli avhørt. I tillegg kommer den generelle belastningen det er ved og måtte vente lenge på å fortelle sin historie. Barn kan for eksempel være akutt plassert på en institusjon mens de venter. Dersom det da går for lang tid kan de miste motivasjonen for å fortelle om sin opplevelse.

Gjennomsnittstid fra anmeldt til avhør fordelt på politidistrikt. Tallet gjelder kun saker som har vært på Barnehuset:

Politidistrikt	Gjennomsnittstid
Midtre Hålogaland	23,28 dager
Troms	43,56 dager
Vest-Finnmark	46,52 dager
Øst-Finnmark	74,12 dager
Totalt gjennomsnitt alle avhør	49,34 dager

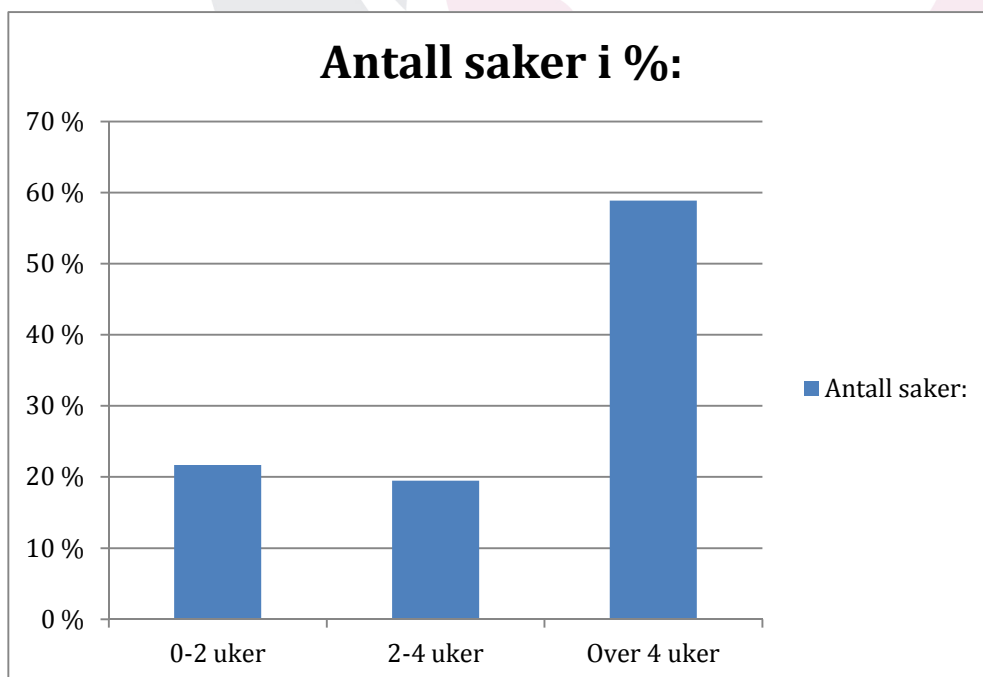
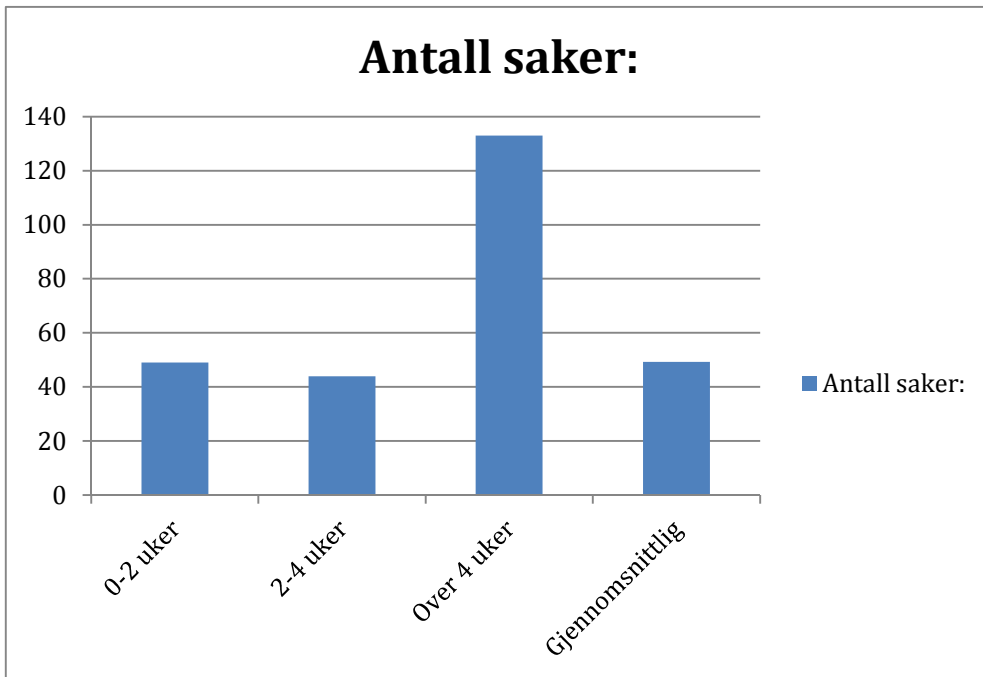
Påtaleavgjørelser i saker ved barnehuset i 2011

Når det ellers gjelder utfallet av sakene ble det for 2011 innhentet tall fra politidistriktene. Tilbakemeldingene viste imidlertid at det var såpass mange saker som ikke var påtaleavgjort (opp mot 50 % i enkelte politidistrikt), at en presentasjon av oppklaringsprosent for 2011 vill blitt misvisende.

Imidlertid belyser antallet ikke påtaleavgjorte saker et annet problem som barn og pårørende merker godt, nemlig at saksbehandlingstiden i vold og sedelighetssaker er lang, faktisk godt over snittet for forbrytelsessaker ellers. Dette problemet vil barnehuset sette på agendaen i samarbeid med politidistriktene, slik vi i 2011 har gjort i forhold til tidsbruk forut for dommeravhør.

Tid anmeldt – dommeravhør 2011

Troms politidistrikt har innført egen dommeravhørsinstruks.

Ved Lene Fabek, koordinator for familievold og seksuelle overgrep, Troms PD.

På bestilling fra avdøde politimester Truls Fyhn, ble det i 2011 nedsatt et "dommeravhørsutvalg" som skulle undersøke årsakene til at Troms politidistrikt overskred 14-dagers fristen i stor grad. Deretter fikk utvalget mandat til å komme med forslag til løsning for å få ned tiden det tar fra anmeldelse til dommeravhør blir foretatt.

Utvalget besto av jurist Elin Nordgård Strand, leder ved Statens Barnehus Tromsø, Ståle Luther og undertegnende, koordinator for familievold og seksuelle overgrep Lene Fabek.

Vi analyserte nesten 40 saker, og resultatet i vårt politidistrikt var entydig. Det var politiet som var hovedansvarlig for at dommeravhørene ikke ble foretatt innen frist. Andre aktører som tingretter, barnehuset og advokater forsinket avhørene bare i liten grad. Ansvarspulverisering, manglende prioritering og dårlige/mangelfulle rutiner var blant hovedfunnene i rapporten.

Analysen vi foretok førte til at politimesteren ba oss komme med forslag til løsning. Vi utarbeidet derfor forslag til ny dommeravhørsinstruks som ble iverksatt i 24. januar i år.

Instruksen går i hovedsak ut på følgende:

1. Ordning med dommeravhørskoordinator i 30 % stilling. Funksjonen er tildelt en etterforsker på vold- og sedelighetsgruppen som har god erfaring, og er dommeravhører selv. Koordinatoren har en personlig stedfortreder med samme kvalifikasjoner. Koordinatoren tar seg av praktisk tilrettelegging i alle dommeravhørssaker i Troms politidistrikt.
2. Instruksen tydeliggjør ansvarsfordeling, og inneholder klare retningslinjer for hvordan sakene skal håndteres. Blant annet har gruppeleder/straffesaksansvarlig en virkedag på seg til å melde innkomne saker til koordinator. Koordinator har så selv bare en virkedag på å innhente nødvendige opplysninger og viderebringe disse til påtaleansvarlig. Påtaleansvarlig har så en virkedag på å beramme dommeravhøret hos tingretten.

Ordningen skal sikre at det ikke skal gå mer enn 3 virkedager fra saken er registrert hos politiet, til dommeravhøret er berammet.

Siden instruksen fremdeles er fersk, er det enda tidlig å si noe om effekten av de nye rutinene. Men vi har stor tro på at saksbehandlingstiden vil gå ned, med stor gevinst for alle involverte parter.

Bruk av videokonferanse

Bruken av videokonferanse i forbindelse med dommeravhør har økt betraktelig ved Barnehuset Tromsø siden oppstart i 2009. I 2011 ble over halvparten av dommeravhørene gjennomført med deltakere til stede på videokonferanse.

For tiden gjennomføres så godt som alle dommeravhør med en eller flere parter til stede ved hjelp av videokonferanse.

I desember 2011 installerte vi nye HD-kamera på avhørsrommet. Kvaliteten på bildet, både for de som observerer fra dommerrommet og de som observerer via telematikk, er nå blitt en helt annen. I tillegg til et mye bedre bilde er HD-kameraene lydløse når man zoomer og endrer retning slik at barnet ikke blir distrauert av kamera.

Representasjon/kursvirksomhet Barnehuset 2011

Barnehusets har i 2011 bidratt med å spre kunnskap om arbeid med vold og overgrepssatte barn i så stor utstrekning vi har kunnet.

Blant mye annet kan vi spesielt nevne vårt bidrag til å gi Tromsø kommunes nyopprettede voldsteam en god start. Dette ved å avsette tre dager til undervisning for dem. Barn som vitne til vold, risikovurdering og tverrfaglig samarbeid er blant det som har stått på agendaen.

Barnehuset har som tidligere også gjennomført årlig samling for politiets dommeravhørere i landsdelen. Denne gangen med fokus på avhør av psykisk utviklingshemmede. Så godt som alle avhørene stilte og tilbakemeldingene gikk på at tiltaket ble høyt verdsatt.

- Bidratt på grunnutdanning for psykologer, barnevernspedagoger, medisiner- og politistudenter.
- Undervist for ansatte i helsesøstertjenesten, fysioterapitjenesten, barnehager, skoler og SFO, kriminalomsorgen og barneverntjenesten.
- Bidratt på Fylkeslegens kurs for turnusleger og fysioterapeuter.

Konsultasjonsteamets virksomhet i 2011

Konsultasjonsteamet er et tiltak som siden 2002 har møttes hver onsdag kl. 12.00 – 15.30. Teamet ble startet på Universitet i Tromsø, deretter overført Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), og driftes i dag av Barnehuset Tromsø. Barnehuset gratulerer konsultasjonsteamet med 10 års jubileet!

Teamets rolle er å gi konsultasjon til ansatte i 1. og 2. linje tjenester i kommunene i landsdelen der det har oppstått mistanke om:

- Barn/unge som er vitne til vold eller utsettes for vold
- Barn/unge som utsettes for omsorgssvikt
- Barn/unge som utsettes for overgrep og seksuelle overgrep
- Barn som forgriper seg seksuelt mot andre barn

Konsultasjonsteamet består av fagfolk fra barnehuset, familievernkontoret, kommunal og statlig barneverntjeneste, Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO), UNN barnemedisin, barne- og ungdomspsykiatrien (BUP), helsesøstertjenesten, politiet og vold- og traumesenteret. Ved behov hentes inn representanter fra flyktningehelsetjenesten v/RVTS.

Det ble i 2011 avviklet 34 møter i konsultasjonsteamet. Antall konsultasjoner var totalt 65. Rådsøkerne er offentlige ansatte og var spredt fra Finnmark (14), Troms (38) og Nordland (13). Sakene omhandlet barn 120 barn i alderen 3 uker – 17 år

Sakene omhandler	Antall
Mistanke om seksuelle overgrep	39
Mistanke om vold mot barn	12
Mistanke om omsorgssvikt mot barn	6
Store atferdsproblemer hos barn	4
Annet	4

Teamet har etter etableringen på Barnehuset opplevd et økende antall henvendelser. Teamet virksomhet bidrar til å avdekke overgrep mot barn ved at saker oftere meldes til politi og barnevern der det er grunn til det.

2008; 50 saker

2009; 52 saker

2010; 72 saker